

СПЕЦИФІКА ХУДОЖНІХ ОБРАЗІВ В ПОЕЗІЇ АХАВАНА САЛЕСА

Розглянуто художні образи у поезії видатного іранського поета другої половини ХХ ст. представника «ше'ре ноу» («нової поезії») Мехді Ахавана Салеса.

Ключові слова: *Нова поезія «ше'ре ноу», Ахаван Салес, особливості поезії Мехді Ахавана Салеса, художні образи.*

У творчості видатного іранського поета кінця ХХ ст. – Мехді Ахавана Салеса (1928 – 1990), псевдонім – М. Омід, що з перської мови перекладається як «надія», як і у всіх поетів того часу, помітна подальша розробка поетичних принципів Німа Юшіджа. Творчість поета Н. Юшіджа стала поштовхом для розвитку «нової поезії» (ше'ре ноу) в Ірані 60-70-х років. Одною з важливих особливостей «ше'ре ноу» є її образна система. В поезії Німа вже відбувся розрив з традиційною, класичною системою образів-символів і формою вірша. Та в «ше'ре ноу» вже починає формуватись своя система образів-символів, і центральна вісь протиставлень тепер полягає між ліричним героєм і оточуючою дійсністю [Николаевская 1999, 154].

Після знайомства з поезією Німа Юшіджа, відкривши для себе нову форму викладу поезії – «ше'ре ноу», можливість по-новому показати свій внутрішній світ, А. Салес розпочинає новий період своєї творчості – суспільно-політичний. Його поезія змінилася як зовнішньо, так і внутрішньо. Він починає писати вірші на суспільно-політичну тематику, засуджуючи правлячі верхівки, їхню байдужість, бездіяльність та беззаконність. Старі, відомі всім образи класичної літератури у поезіях А. Салеса набувають нового значення. Творчість поета пронизана сумними образами розчарування, безнадійності на краще майбутнє. У кожному з його віршів помітне його особисте ставлення до батьківщини, до свого народу, до тих, хто до останнього боровся за волю, не шкодуючи власного життя. Основні шість його поетичних збірок «ше'ре ноу» – яскраве свідчення гнітючих настроїв поета. Назви віршів уже самі по собі можуть підказати, на що спрямована творчість Салеса: «Скарга», «Безплідний», «Собаки та вовки», «Сум», «Ставок», «Повернення воронів», «Зима», «Мій сад», «Крик», «Тоді після грому», «Жаль та біль» та інші.

Ахаван Салес у своїх творах за допомогою різноманітних тропів, а саме – порівнянь (تشبيه), метафор (استعاره), персоніфікацій (تشخیص) та антитез (تناقض), вимальовує дивовижні та особливі художні образи, що вкотре підкреслюють поетичне відчуття поета, глибоке розуміння кожного свого слова.

Використовуючи багату та різнобічну лексику, поет створює цікаві, яскраві та неповторні образи, що у повній мірі передавали його почуття у певний момент. Ось деякі з них:

ابر دروغین (кімнати спогадів), چاهسار گوش (колодязь слуху), نغمه بلورین (жартівливий ранок), صبح شیرینکار (кристалевий наспів), آخم جنگل (нахмурений ліс), خمیازه کوه (позихання гори), پُل پیغام (міст послань), شط دُشنام (велика ріка образ), ناف گرداب (шовковий вітерець), نسیم ابریشمین (брехлива музика), ابر اندهان (хмара печалі), خسته انبوه (величезна втома), آینده بلورین (кристалева майбутнє), باران طلا (золотий дощ), سبز ویرانی (зелене спустошення), شهر (місто розпусниць), شط شب (велика річка ночі), دور عزیز (мила далечінь) та інші [Хоугу 2000, 27].

Найчастіше А.Салес звертається до явищ природи (це вітер, сніг, дощ, хмари, ніч, день, небо, земля), які, на його думку, найкраще передавали всі його почуття і переживання. Саме природні явища допомагають йому створювати повну картину всього, що поет прагнув передати. Він – один з тих поетів „нової поезії”, що звичайні явища природи перетворювали на прекрасну і неповторну картину, завдяки особливому підбору слів в уяві читача вимальовувалась справжня вистава.

Ось, наприклад, для порівняння деякі його рядки:

- گهواره فرسوده آفاق (= زمین)

Колиска втомленого світу (земля)...

- نثار شاهوار آسمان (= برف) این هر جای افتاده...

Царський дарунок неба (сніг) посипає усе, куди впаде...

- این همزاد پا آدم خاکی (= جاده, راه)

Цей близнюк земний слід людини (шлях, дорога)...

- بُرج بلند جادویی دیوارش از اطلس (= آسمان)

Висока башта із зачарованими атласними стінами (небо)...

- آبگون به خاکستری گر آینده (= آسمان)

Блакитний, що більше схожий на сірий (небо)...

- مهیب ترین عنکبوت زرد (= خورشید)

Найжахливіший жовтий павук (сонце)...

- روشن روشنان (= خورشید)

Яскравий серед найяскравіших (сонце)...

- ناخوانده مهمان (= عزرایل)

Незваний гість (Ізраїль)...

- هنگامه محتوم (= اجل)

Неминуча суєта (смерть)...

- جعبه جادو (= تلویزیون)

Коробка з чарами (телебачення)...

- نازین خاوری (= خورشید)

Ніжний гість зі сходу (сонце)...

- گوهر آجین کبود پیر (= آسمان شب)

Стара темно-синя коштовність (небо вночі)...

- پادشاه فصل ها (= پاییز)

Володарка усіх пір року (осінь)...

- قناری غمگین (= پاییز)...

Сумна канарка (осінь)...

Наведемо інші образи, якими майстерно оперує поет, і які вдало передають усі тонкощі його світобачення. Найбільш вдалими та найбільш вживаними є такі:

1) Образи хмар, що плачуть (ابرهای گریان) надзвичайно часто використовуються у віршах поета, він наче кличе їх, щоб разом сумувати і
- انگار در من گریه می کرد ابر
- انگار بر من گریه می کرد ابر (تشخیص) – (از این اوستا).

Неначе наді мною плаче хмара, неначе у мені плаче хмара.

- ابرهای همه عالم شب و روز

در دلم می گریند (تشخیص) – (آخر شاهنامه).

Плачуть у моєму серці хмари усього світу вночі і вдень...

- آسمانش را گرفته تنگ در آغوش

ابر، با آن پوستین سرد نمناکش (تشخیص) – (زمستان).

Її охотило небо своїми міцними обіймами

та хмара у цьому холодному кожусі, мокра.

- بیا ای ابر، برباغی بگیریم

که امید بهاری هم ندارد (تشخیص) – (دوزخ اما سرد).

Прийди, хмара, у сад, поплачемо про те, що не має надії на весну...

- کدامین سوگ می گریاندت ای ابر شبگیران اسفندی

اگر دوریم، اگر نزدیک / بیا با هم بگیریم الی چو من تاریک (تشخیص) – (از این اوستا).

Який сум оплакує тебе, ей, хмара, перед світанком, що схожий на руту,

Чи далеко ми, чи поруч ми, приходь, разом поплачемо, бо мені темно.

2) Образ дощу (باران):

- چنان فواره ای، رنگین کمان باران (تشبیه) – (در حیاط کوچک...)

Неначе фонтан, неначе кольорова дуга дощу...

- هوای آشنای پای باران را

به هر کوشش یکی آویزه شاداب (تشخیص).

Повітря знайоме з ногами дощу, завдяки старанням свіжої підвіски...

3) Образ снігу (برف):

- گفتمش برف؟ گفت: بر این بام سبزم
چون مرغ آرزوی تو لختی نشست و رفت. (برف به مرغ آرزوی تشبیه شده است) – (آخر شاهنامه).

Кажу йому: сніг? Він каже: На цьому зеленуватому даху,

як птах бажання сидів і відлетів.

- پاسی از شب رفته بود و برف می بارید چون پرافشان پریهای هزار افسانه از یاد رفته ها (تشبیه) – (آخر شاهنامه).

*Сторож покинув ніч і сніг іде, неначе розкидані нутроці, тисячі легенд
зникають із пам'яті.*

4) Картини ночі (تصویرهای شبانه). Ахавана можна з упевненістю назвати „поетом ночі”, він майстерно передає її темний бік, але використовує „ніч” символічно: як негативний образ – символ мороку, темряви, деспотії та тиранії:

- گرد شب را شستم از رخساره و جانم تازه شد (اضافه تشبیهی) – (زمستان).

Пил ночі змив із свого обличчя і моя душа освіжилася.

- شب خامش است و خفته در انبان تنگ وی (تشخیص) – (آخر شاهنامه).

Ніч мовчить, і спить оповитий її сумом.

- شب خسته بود از درنگ سیاهش / من سایه ام را به میخانه بردم (تشخیص) – (از این اوستا).

Ніч втомилася від своїх чорних зупинок, і я несу свою тьнь до таверни.

- امشب به یاد مخمل زلف نجیب تو

شب را چو گریه ای که بخوابد به دامنم

من ناز می کنم (تشبیه) – (از این اوستا).

Сьогодні, згадуючи твої невинні оксамитові кучері,

ніч, наче кішку, що спить у мене на колінах, я приголублю.

5) Образу миті (لحظه های اخوان) Салес приділяв особливу увагу, для нього дорога кожна миттевість, кожне переживання цієї хвилини, навіть сам себе він називає „рабом миті”, життя швидкоплинне і треба встигнути прожити його повністю:

- جویبار لحظه ها جاری است (اضافه تشبیهی) – (آخر شاهنامه).

Струмок миттевостей тече...

- خود را به آن لحظه عالی خوب و خالی سپردم. – (از این اوستا).

Себе вручив у цю прекрасну, добру і вільну мить...

- خالی هر لحظه را سرشار باید کرد از هستی. – (در حیاط کوچک...).

Порожнечу кожної миті потрібно наповнювати своїм існуванням.

- بی صدا و از نظر пнхан لحظه ها مثل صف موران خواب آلود (تشبیه) – (زندگی می گوید):

اما...).

Беззвучно і з приховано від поглядів миті – неначе ряд сонних мурашок...

6) У його творах також багато і інших, не менш поетичних та алегоричних художніх образів, наприклад образи самотності, тиші та мовчання:

- سکوت گریه کرد دیشب

سکوت به خانه ام آمد

سکوت سرزنشم داد و سکوت ساکت ماند سرانجام (تشخیص) – (آخر شاهنامه).

Тиша плакала вчора вночі, тиша прийшла у мій дім,

тиша дорікала мені і зреістю тиша замовкла ...

- گرچه تنهایی من بسته در و پنجره ها (تشخیص) – (آخر شاهنامه).

Хоча закрила двері і вікна моя самотність...

7) Поет також поєднує протилежні за значенням поняття для того, щоб звернути увагу читача на неповторність і виразність кожного рядка:

- از تهی سرشار

- جویبار لحظه ها جاری است (آخر شاهنامه).

Із порожнечі, що переповнена, тече струмок миттєвостей...

- لحظه ها مست، یا هشیار

... وز تهی سرشار (آخر شاهنامه).

Sp'yanili chi tverezі miti... ta vsi iz suцільної порожнечі, що наповнена...

- خاموشی مرگش پر از فریاد (از این اوستا).

Мовчання його смерті переповнене криком...

8) Образ страху та жаху (هول) завжди існував у віршах Салеса, його поезії переповнені такими словами, як сум, печаль, страх, жах, темрява, морок та безнадія, вони дозволяли йому повністю відобразити свої переживання:

- و هول و حسرت ترک من گفتند

و اختران خفتند (تشخیص) – (آخر شاهنامه).

І страх, і туга залишили мене, і зорі заснули...

- یکی دریای هول هایل ست و خشم توفان ها (اضافه تشبیهی) – (از این اوستا).

Море страху жахливе і розгнівані тайфуни...

- درین آفاق هول و حسرات و نومیدی از شش سو (اضافه تشبیهی) – (در حیاط کوچک...).

На цих горизонтах страху, туги і безнадії із шести сторін...

- با صدای هول رعد آسایش (اضافه استعاری) – (زندگی می گوید...).

Із жахливим звуком грому...

- آدمی که میرد و زاید، هول و حیرتم بفراید (صفت) – (دوزخ اما سرد).

Людина, яка вмирає і народжується, збільшує мій страх і подив...

[Насер 2002, 90-94]

Неодноразово зустрічаємо у А. Салеса осінній, покинутий сад – символ батьківщини (вірші «Мій сад», «Печаль» із збірки «Зима») або ж політ білосніжних голубів у небі – традиційний фольклорний символ щасливого і вільного життя («Схід сонця»). Лихий див-демон, що вириває серце людини і кидає його у зачарований ставок, холодна зима, понура осінь – ці образи перської народної поезії також характерні і для творчості А.Салеса [Кляшторина 1962, 96].

Висновки: Система образності на прикладі найяскравіших та найуживаніших художніх образів у поезіях Ахавана Салеса переповнена різноманітними порівняннями, метафорами, протиставленнями, персоніфікаціями та численними художніми образами, що вдало і цілковито передають світосприйняття поета. А. Салес найчастіше звертається до явищ природи (хмари, дощу, вітру, ночі, дня) та почуттів і переживань людини (страх, туга, самотність, тиша, крик), які у його поезіях наділені своїми неповторними особливими рисами.

Саме вміння поета перетворювати кожен свою поезію на маленьку історію і виділяє його серед інших поетів сучасності. Кожний твір поета неначе розповідав читачеві окрему маленьку розповідь, що так схожа на справжню легенду. Поезія А.Салеса переповнена любов'ю до правди і чистоти, ненавистю та гнівом до брехні і бруду. Йому вдавалося за допомогою цікавого підбору художніх образів передати сум і відчай, скруту власного народу, а особливо бідних людей, які залишилися нікому не потрібними. Він від самого початку свого життя і аж до самої смерті залишався одночасно поетом спокою і хвилювання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. История персидской литературы XIX – XX веков: Раздел II. – Пoesия XX века; Глава 3. – Вторая половина XX в. – (М.Николаевская). – М., 1999.
2. История зарубежной литературы 1945 – 80 гг. – М., 1989.
3. *Кляшторина В.Б.* Современная персидская поэзия (очерки). – М., 1962.
4. *Кляшторина В.Б., Дорри Дж.* Современная персидская лирика. – М., 1961.
5. *Кляшторина В.Б.* Новая поэзия в Иране. – М., 1975.
6. *Кляшторина В.Б.* Литературно-общественная мысль и «новая поэзия» в Иране (конец 60-х начало 70-х годов). – Народы Азии и Африки, 1975, № 6.
7. *Комиссаров Д.С.* Пути развития новой и новейшей персидской литературы. – М., 1982.
8. *Комиссаров Д.С.* О некоторых особенностях развития основных жанров современной персидской литературы. – М., 1960.

(9) اخوان ثالث، مهدی، از این اوستا: مجموعه شعر ۱۳۴۴ تا ۱۳۳۹ – تهران: مروید، ۱۳۶۸.

(10) اخوان ثالث، مهدی، سرکوه بلند؛ بر گزینہ شعرها - به انتخاب مرتضی کاخی. – تهران: نشر

زمستان، (۱۳۶۸) (۱۹۸۹).

(11) اخوان ثالث، مهدی، گزینہ اشعار – تهران: مروید، ۱۳۶۹. (۱۹۹۰).

(12) اخوان ثالث، مهدی، زمستان، مجموعه شعر (۱۳۵۷-۱۳۶۹)، تهران، ۱۳۵۴.

- 13) حقوقی، محمد، (شعر زمان ما؛ ۲) مهدی اخوان ثالث: شعر مهدی اخوان ثالث از آغاز تا امروز - تهران: موسسه انتشارات نگاه، ۱۳۷۹ (2000).
- 14) دکتر محمد جعفر یاحقی، چون سیوی تشنه (تاریخ ادبیات معاصر فارسی)، تهران، ۱۳۷۷. (1998).
- 15) ناصر، محمد، تحول موضوع و معنی در شعر معاصر - تهران: نشانه: شورای گسترش زبان و ادبیات فارسی، دبیرخانه، ۱۳۸۱ (2002).

Стаття надійшла до редакції 22.10.2013 р.

Левчин И., асист.,
Институт Филологии КНУ имени Тараса Шевченко

Специфика художественных образов в поэзии Ахавана Салеса

Рассмотрены художественные образы в поэзии известного иранского поэта второй половины XX века представителя «ше'ре ноу» («новой поэзии») Мехди Ахавана Салеса.

Ключевые слова: Новая поэзия «ше'ре ноу», Ахаван Салес, особенности поэзии Мехди Ахавана Салеса, художественные образы.

Levchyn I., Assistant Professor
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv

The artistic images of Akhavan Sales' poems

The author of this article examines the work of the prominent Iranian poet of the late twentieth century, one of the “she're nou” (“new poetry”) representatives Mehdi Akhavan Sales, the artistic images of his lyrics.

Key Words: New poetry “she're nou”, the artistic images, lyrics of Mehdi Akhavan Sales.